

Utemiljöhandboken

2024-06-04
Version 1.0

rikshem

Attraktiva utemiljöer

En attraktiv utemiljö med bra mötesplatser kan bidra till att fler människor rör sig mellan byggnader och gårdar, vilket kan öka tryggheten och trivseln i ett område. Enligt studier kan platser som upplevs som attraktiva bli mer värdefulla för de som vistas eller bor där, vilket då gör boende och besökare mer benägna att engagera sig och förvalta platsen. Andra studier visar även på att rörelse och aktivitet är betydande för folkhälsan samt en viktig jämlikhetsfråga.

Vi vill därför sträva efter att utforma platser som känns attraktiva för många, oavsett ålder, kön eller intresse. Platser som bjuder in till aktivitet samt längre vistelser och som kan

användas under olika tider på dygnet och året. Våra utemiljöer ska signalera Rikshems värderingar Engagerade, Närvarande och Ansvarstagande.

Denna handbok riktar sig till dig som arbetar med Rikshems utemiljöer. Handboken ska fungera som ett enkelt stöd i vardagen vid val av exempelvis lekplatser, möbler, växter och skyltning. Välj i första hand produkter som hänvisas till i denna handbok, men anpassa alltid val av nya möbler till befintlig utrustning.

Om fungerande utrustning av någon anledning behöver bytas ut – se över om den går att återanvända på någon annan fastighet.

Innehåll

	sida	Markmaterial	12-13	Säkerhet	19
Belysning	4-5	Grus		Utegym och sport	20
Entré	4	Asfalt		Uteplats (hyresgästens)	21
Allmänna platser/lektytor	4-5	Stenmjöl		Staket och avskärmare	
Effektbelysning	5	Betongplattor		Buskar	
Entréområde	6	Natursten		Växtmaterial	22-23
Huset	6	Bark och flis		Gräs och marktäckare	
Området	6	Trädäck		Biologisk mångfald	
Cykelställ	6	Beställ markmaterial	14	Insektshotell, fågelholkar med mera	
Grillplats	7	Parkeringsplatser	15-16	Buskar	
Beställ produkter	7	Skyltning		Träd	
Lekplats	8-11	Områdesskylt		Perenner, fleråriga växter	
Spontan lek och rörelse	8	Fasadplakett		Sommarblommor (ettåriga)	
Lekplatskoncept	9	Adressskylt,		Lökväxter	
Fallskydd	9	Nummerskylt		Kontakt och länkar	24
Små lekpunkter och asfalterade ytor	10-11	Tillfälliga skyltar			
Konst	11	Lekplatsskyltar	17-18		
		Stråk och sittplatser			
		Skräpkorgar			
		Sittplatser			

Belysning

Belysning har stor inverkan på tryggheten, tillgängligheten och framkomligheten i utemiljön. Genom att kombinera olika praktiska och energieffektiva belysningslösningar som lyfter området kan vi öka tryggheten och trivseln och samtidigt minska skadegörelsen.

Tänk på

- Välj belysning som montören enkelt kan nå med stege eller skylift. Det ska vara lätt att underhålla.
- Lägre ljusnivå kan upplevas ljusare och tryggare än starkt bländande ljus.
- Byt trasiga armaturer skyndsamt.
- Placera belysningen så att den inte stör de boende med ljus in i deras hem.
- Belysningen får inte skymms av växter.
- Sträva efter jämn ljusfördelning mellan olika ljuskällor. Samordna till exempel gångbelysning med entrébelysning.
- Anordna mörkervandringar med hyresgästerna eller med hjälp av hyresgästföreningen. För att hitta bättre belysningslösningar och öka tryggheten.

Entré

Väl belysta entréer och nummerskyltar gör det tryggare och lättare att hitta i området.

- Entréer ska vara väl upplysta med tydliga husnummer och dörrlås.
- Använd avskärmad belysning som riktar ljuset mot fasaden och entrén.
- Armatur kan monteras på fasaden, ovanför eller på sidan av entrén.
- Vid portik kan downlightsarmatur användas, monterade under taket.
- Använd icke bländande belysning som gör omgivningen ljusare, undvik till exempel plafondbelysning.

Allmänna platser/lektytor

Förläng användningen av gårdar, gång- och cykelvägar även när det är mörkt. Öka tryggheten med bra, icke-bländande belysning.

Tänk på

- Parkstolpsbelysning bör vara minst 4-5 meter hög och strålkastarstolpar minst 6-8 meter. Lägre belysning kan blända.
- Belysningsstolpar med armatur på arm bör ha minst 4,5 meter fri höjd för att undvika att bli påkörda av lastbilar
- Placera belysningsstolpar så att de inte hindrar snöröjning.
- Pollare är ett bra komplement till stolpbelysning, men undvik de som lyser över horisontallinjen eftersom det bländande ljuset kan skapa otrygghet.

- Pollare bör vara överkörningsbara så att räddningstjänsten kan ta sig fram.
- Ju högre upp strålkastarna sitter, desto mindre bländning och längre räckvidd.
- Använd bländskydd på strålkastare för att minska spilljus som kan blända omgivningen.

Effektbelysning

Effektbelysning kan vara både funktionell och en konstnärlig utsmyckning som lyser upp annars mörka platser, skapar trygghet och gör platsen vacker att titta på. Det kan till exempel handla om att belysa byggnader eller lekplatser. Tillfälliga ljusinstallationer kan vara ett uppskattat inslag i utemiljön under årets mörka månader. Undvik belysning som riktas uppåt samt belyser träd då det påverkar och stör insekter och andra djur.

Tänk på

- Använd LED eller annan energieffektiv ljuskälla.
- Rikta belysningen så att boende och verksamheter inte störs.
- Strålkastare skall förses med "keps" eller bländskydd.
- Fråga gärna hyresgästerna om mörka platser de tycker behöver belysas.
- Samarbeta med lokala konstnärer som får designa ljusinstallationerna. Det finns många samverkansprojekt med konstnärer där man kan få bidrag.
- Julbelysning som tänds till första advent är ofta en uppskattad effektbelysning. Om belysning sätts i växande träd tänk på att trädet ska kunna växa ifall belysning inte tas ned.
- Återanvänd material från tidigare år.

Belysning kan vara både konstnärlig och funktionell.

Entréområde

Huset

Entrén blir tydligare om den sticker ut från omgivningen. Lyft fram den genom färg, form eller material. En framträdande entré gör det lättare att orientera sig. Även för barn och personer med funktionsvariationer.

Tänk på

- Variera entrén med olika växter eller färg på blommor.
- Marken framför entrén ska sticka ut.
- Använd tydlig och synlig numrering.
- Undvik hög växtlighet och dolda språng.
- Skapa gärna möjlighet att sitta ner och vila, tex en bänk för att invänta taxi.
- Ramper och trappor ska följa Boverkets regler.
- Det är rökförbud, så inga askkoppar.
- Entrén ska vara väl upplyst, läs mer under avsnittet för belysning.

Området

Entrén till ett område är det första besökaren möter och bör vara välkomnande för både boende och förbipasserande. Det gäller oavsett om man kommer från parkering, kollektivtrafik eller promenadväg.

Tänk på

- Det ska vara tydligt skyltat, läs mer under avsnittet för skyltning.
- Bra belysning, läs mer under avsnittet för belysning.
- Utgå från hur människor rör sig i området och utveckla även de områdesentréer som inte är huvudentré.

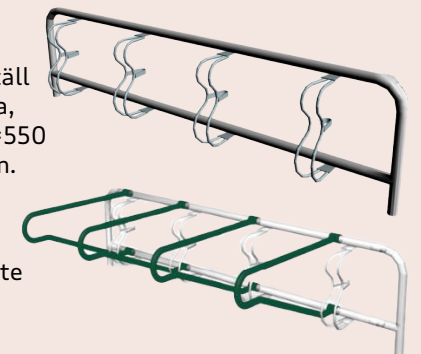
Cykelställ

De flesta vill parkera cykeln nära sin bostad så placera cykelställ nära entrén.

Tänk på

- Ramfäste gör cykelstället säkrare och finns som tillval
- Placera cykelställ så att det inte påverkar framkomligheten.
- Ibland ställs krav på cykelställ med väderskydd. Främst vid nyproduktion.

Urban, cykelställ utan sittplanka, enkelsidigt, h=550 mm, 1:a sektion.

Urban, ramfäste till cykelställ.

Grillplats

Med grillar och möjlighet till samvaro i anslutning till exempelvis lek- eller idrottsytor skapar man enkelt en uppskattad mötesplats.

Tänk på

- Placera grillplatsen med tanke på vinden så att ingen störs av röken.
- Placera grillplatsen i lä.
- Rådfråga de boende i området om grillplatsens placering.
- Anordna eldsäkra skräpkorgar.
- Komplettera gärna grillen med ett avlastningsbord.
- Placera grillen på en hårdgjord yta för att minska brandrisken.
- Matcha antal grillar med tanke på antal sittplatser.
- Grillplatsen ska skötas regelbundet.
- Placera sittytor som gör det möjligt för fler sällskap att använda grillplatsen samtidigt.
- Med ryggstöd blir bänken bättre anpassad för exempelvis äldre. Det finns även picknickbord med förlängd skiva för plats med rullstol.

Beställ

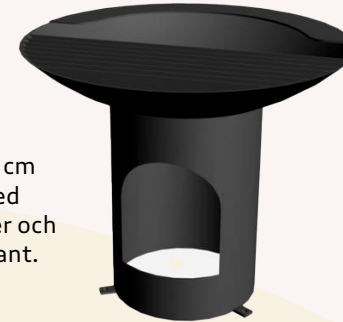
Scandinavia parkbord,
litet avlastningsbord
för grillplats

Runar skräpkorg,
70 l, inklusive
betongplatta för
förankring

Tina grill, 80 cm
i diameter med
ingjutet galler och
avlastningskant.

Hansa Picknickbord.
Fristående picknickbord
Går att djupförankra.

Lekplats

Lekplatsen är en utmärkt mötesplats för både barn och vuxna. Den ska vara välkomnande och lättillgänglig för alla. Lek behöver inte kräva klassisk lekutrustning eller vara särskilt dyrt.

Spontan lek och rörelse

Spontan lek stimulerar barns fantasi och kreativitet och kan länka ihop olika delar av ett område. Gräsmattor och natur kan vara värdefulla ytor för spontan, säsongsbaserad lek. Under sommaren kan man till exempel träna på att göra kullerbytta eller hjula för att därefter hoppa på en stenlabyrint och fortsätta vidare till ett klätterträd. Pulkaåkning och snöskulpturer är uppskattade aktiviteter på vinter säsongen.

Tänk på

- Komplettera lekplatser med sittytor för de vuxna.
- Placera lekpunkter för de yngsta barnen i skugga.
- Stenlabyrinter eller stubbar i mark kräver inget fallskydd och kan bilda kreativa lektytor för små medel, även kallade lekotoper. För att minimera risker ska Rikshems riktlinje för lekotoper följas.

- Lekplatser kan knyta an till närliggande växtlighet men det är viktigt att bevara överblickbarheten. Undvik högt buskage och se till att gräsytor är klippta.
- Sandlådor är billiga men kräver löpande underhåll i form av påfyllning och rensning.
- Ta vara på naturliga inslag som till exempel vatten. Utforma ytor där attempölar kortsiktigt kan vara till glädje för både människor och djur.
- Fasta hinder i anslutning till pulkabackar bör av säkerhetsskäl täckas in i god tid inför säsongen.
- Snöhögar är roligt att gräva och leka i – hitta lämpliga, säkra platser för detta.
- Anlägg kullar på bostadsgårdar för att skapa möjlighet till nära vinterlek. Vid nybyggnation är det ett bra sätt att tillvarata överskott av jordmassor.
- Lekplatsen ska ha en väl synlig profilerad lekplatsskylt.

Lekplatskoncept

Rikshem har tagit fram ett antal lekplatskoncept i olika storlekar i samarbete med avtalad leverantör. De är designade för att passa våra bostadsgårdar vara inkluderande för olika åldrar, genus och fysiska funktionsuppsättningar. Se bilaga. I bilagan finns fyra olika lekplatskoncept med produktförslag, exempelritning och kostnadsuppskattning för produkter och montage.

Beställ

För att beställa något av koncepten kontakta din lokala säljare från Lappset, kontaktuppgifter finns på lappset.com.

Fallskydd

All lekutrustning som är klättringsbar måste omgärdas av någon typ av fallskydd för att undvika allvarliga skador. Vi avråder från gummiasfalt eftersom det sprider mikroplaster och gifter.

Beställ

För att beställa något av koncepten kontakta din lokala säljare från Lappset, kontaktuppgifter finns på lappset.com.

Fallskydd	Fördelar	Nackdelar
Bark/flis	• Enkelt och billigt att använda. • Snyggas lätt till med krattning. • Bra miljöval = restprodukt	• Förmultnar sakta och behöver fyllas på. • Fallskyddande egenskaper kan utebli vid t.ex. tjäle. • Dålig tillgänglig hetsanpassning
Konstgräs	• Gräs som är grönt året om utan behov av bevattnings och slitage. • Bättre tillgänglighet än grus och bark.	• Kostsamt att anlägga. • Kan behövas specialutrustning för rengöring. • Undvik av miljöhänsyn konstgräs med granulat av mikroplaster.
Kork	• Bra miljöval = restprodukt. • God tillgänglighet.	• Under utredning
Gummiasfalt	• God tillgänglighet. • Lätt att ut- föra i önskad form och färg. • Väger lite, bra på exempelvis bjälklag.	• Mycket dåligt ur miljö- och hälsosynpunkt. • Ser fult ut vid lappning och lagning, välj färg som klarar solblekning bättre.
Sand	• Billigt att anlägga.	• Kräver löpande underhåll i form av påfyllning och rensning.

Små lekpunkter och asfalterade ytor

Små lekpunkter kan placeras längs ett gångstråk, på en gård eller annan plats där man vill tillföra ett lekelement.

Asfaltsmålningar är billiga och enkla att anlägga. En hopphage eller kingruta i området uppskattas mycket av barn. Kingrutan är mycket populär bland äldre barn men kräver en boll. På asfalterade ytor kan man dessutom hoppa hopprep eller dansa.

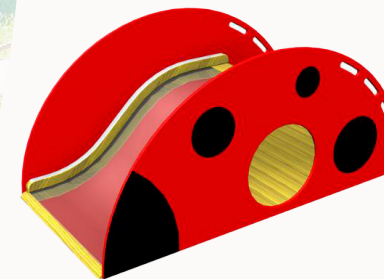
Dessa lekpunkter kräver lite eller inget fallskydd.

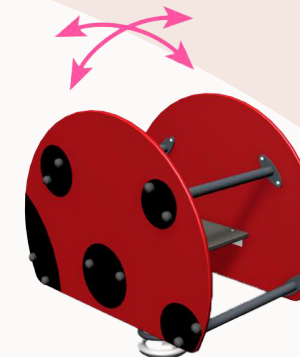
Stor larv. Lång kryp-tunnel i grönt, gult och transparent. 5 kvm flis för fallhöjd 1 meter föreslås.

Sampar (30,40,50 cm. Gul, blå och röd hatt) Inget fallskydd krävs.

Nyckelpiga, rutschkana med krypin Inkl. förankring, 1 kvm flis för fallhöjd 1 meter föreslås.

Nyckelpiga, gungdjur Inkl. stativ

Blomma lekbord och Flora pall, klöver

Älvornas fort.
Liten rutschkana
med trappa och
lekhus. 12,5 kvm
flis för fallhöjd 1
meter föreslås.

Enhörningarnas stall. Hinderbana
med zig-zagbom, klättergrenar och
handtag. Kräver inget fallskydd.

Konst

Konst kan öka välbefinnandet och trivseln i området. Skulpturer, fasadmålningar, belysning med mera kan bilda konstverk som utgör en naturlig del av utemiljön. Konsten kan placeras i anslutning till gångstråk, entréer samt mötesplatser och kan framhävas med belysning och markmaterial

Tänk på

- Ta till vara på och ge befintlig konst ett lyft genom ny belysning och gestaltning av miljön runt omkring.
- Utforma gärna konstverk tillsammans med de boende eller den lokala förskolan/skolan.
- Det finns många samverkansprojekt med konstnärer där det går att få bidrag.
- Förändring av ett konstverk kräver konstnärens godkännande för att undvika avtalsbrott.
- Invigning av konstverk är ett bra tillfälle till möten med och mellan boende i området.

Markmaterial

Valet av markmaterialet påverkar känslan i utemiljön. Stenmjöl och grusgångar ger en lantlig känsla medan betongplattor och marksten andas stad. Det påverkar hur människor rör sig och tydliggör platser som till exempel korsningar, entréer och verksamheter.

Grus

Grus är ett traditionellt material för gång- och körytor. Det är dock svårt att köra på för exempelvis rullstolar och barnvagnar, så det rekommenderas inte.

Tänk på

- Dålig tillgänglighet, välj i undantagsfall.
- Behöver underhållas med krattning.
- Svårt att snöröja. Om gruset hamnar på gräsytor kan gräsklippare skadas.

Stenmjöl

Stenmjöl ger en parkliknande känsla och är tillräckligt hårt och fast för god tillgänglighet. Ett bra alternativ till grus.

Tänk på

- Bra tillgänglighet och naturlig känsla.
- Det är relativt kompakt, men det finns en risk att vatten blir stående.
- Undvik stenmjöl där det finns alternativ, som vid cykelställ och sophus.
- Undvik på ytor som snöröjs

Asfalt

Asfalt har god tillgänglighet och det är enkelt att forma efter behov. Beroende på användningsområde ska asfaltsytor utföras med rätt underbyggnad. En gångväg körs snabbt sönder av tyngre fordonstrafik. Ta hänsyn till om användningsområdet ändras.

Traditionell asfalt släpper igenom vatten dåligt och vid regn bildas lätt vattenpölar och översvämning. Genomsläpplig asfalt är ett alternativ men det kräver rengöring med högtryckstvätt/vakuumsugning

Tänk på

- God tillgänglighet och lätt att sköta.
- Svårt att laga skador snyggt, blir lätt "fläckigt" och ojämnt.
- Genomsläpplig asfalt kräver underhåll.
- Stora asfalterade parkeringar kan delas upp med exempelvis gräsarmering. Det underlättar dagvattenhanteringen och upplevs mer trivsamt.

Betongplattor

Betongplattor och marksten finns i många olika storlekar, former och färger. Betong ger karaktär och god tillgänglighet. Betongsten av typen "gräsarmering" är ett bra sätt att skapa en körbar yta som är genomsläpplig för vatten, vilket minskar risken för översvämning

Tänk på

- God tillgänglighet och lätt att sköta.
- Åtgärda snabbt plattor som hamnar snett på grund av snubbelrisk.
- Plattor som ligger snett kan orsaka stor skada på exempelvis snöröjningsfordon.

Natursten

Ett dyrare alternativ till betong som åldras fint. Skönhetsfel och variationer i sättningen syns mindre än på slät betong.

Tänk på

- Använd gärna natursten som avgränsare mellan olika material.
- Undvik smågatsten vid entréer eftersom det inte är bra för tillgänglighet.
- Stora, släta naturstenshällar kan vara hala, använd istället kryssharnad natursten.

Bark och flis

Bark och flis är en restprodukt från industrin och bra ur miljösynpunkt. Passar för jordtäckning i planteringar och på naturliga gångvägar. På bjälklag har bark fördelarna av att vara lätt, till skillnad från grus, vilket kan vara avgörande för utformningen. Bark och flis kan användas som fallskydd kring lekutrustning men är tillgängligheten är mindre bra.

Tänk på

- Naturlikt fallskyddsmaterial kring lekutrustning.
- Fungerar bra som topplager på stigar.
- Förmultnar på sikt och behöver fyllas på.
- Mindre bra ur tillgänglighetssynpunkt.

Trädäck

Kan användas på uteplatser och vistelseytor som soltrappor.

Tänk på

- Kräver löpande underhåll i form av oljning och vid behov slipning.
- Hyvlat trä kan bli halt när det blir vått.

Beställ markmaterial

Ett dyrare alternativ till betong. Natursten åldras vackert. Skönhetsfel och variationer i sättningen blir inte lika påtagliga som på en yta av slät betongsten.

Tänk på

- Hur passar markmaterialet in i miljön.
- Användningsområde.
- Funktionalitet.
- Tillgänglighet för rullstolar, rullatorer och barnvagnar.
- Slitage, och underhållsbehov.

Markmaterial	Anläggningspris
Asfalt, gångbana	1200kr/m2
Asfalt, körbana	1600 kr/m2
Grus	645 kr/m2
Stenmjöl	600 kr/m2
Betongplattor	1200 kr/m2
Natursten (granit)	2000 kr/m2
Bark & Flis	155 kr/m2
Gräs (sådd)	260 kr/m2
Gräs (turf)	305 kr/m2
Trädäck (altantrall)	1250 kr/m2

Följande prisindikationer är baserat på 10kvm, 2023-12. Givet att utgångsläget är en råyta.

Stenmjöl ger en mjuk känsla samtidigt som tillgängligheten är god.

Asfaltsytor har god tillgänglighet men är svåra att laga snyggt.

Betongplattor kan mixas och matchas med variation i både färg, form och struktur.

Natursten passar som avgränsare mellan olika material och åldras vackert

Bark och flis är bra ur miljösynpunkt och passar som fallskydd på lekplatser

Trädäck

Parkeringsplatser

Stora sammanhängande parkeringsytor är ofta platseffektiva men upplevs sällan välkomnande. En väl genomtänkt parkeringsmiljö, både vad gäller belysning och växtlighet, kan göra stor skillnad för upplevelsen av ett område. Parkeringsplatser bör vara väl upplysta för att skapa trygghet och undvika skadegörelse.

Tänk på

- En normalstor parkeringsplats är 2,5 x 5 m.
- Märk tydligt upp parkeringsplatserna med skyltar och linjer.
- Komplettera med lättförvaltnad grönnska. Använd med fördel marktäckare eller låga, friväxande, buskar för att minska behovet av löpande underhåll och risk att skada parkerade fordon. Se mer under avsnittet Växtmaterial.
- Parkeringsplatser som ligger i anslutning till planteringsytor kräver extra sidoutrymme för att undvika intrång i planteringsytan.
- Anlägg hårdgjord yta (exempelvis grus, kullersten eller asfalt) under och i direkt anslutning till parkeringsräcket, det underlättar skötseln.
- Felparkerade eller trasiga fordon skapar otrygghet. De ska om möjligt tas bort omgående.
- Belysning bör placeras på stolpe på höjd 5-8 meter beroende på parkeringens storlek och placering. Ju högre höjd på stolpe desto bättre når ljuset ut.
- Undvik träd och buskar med bär/frukt i anslutning till parkeringsplatser. De lockar till sig fåglar vars avföring fräter på bilarnas lack.

Skyltning

Välplacerade skyltar i utemiljön ger praktisk information, visar att någon bryr sig om platsen, gör det enkelt att hitta och skapar trygghet. Beställ från centralt upphandlad leverantör och kontakta kommunikation vid behov av nya skyltar.

Skyltar och information är till för alla som bor i eller besöker området. Ibland behöver viktig information som redan finns tillgänglig på platser som Mina sidor eller trapphustavlan även synas utomhus.

Tänk på

- Placera skyltar och information vid entréer stråk och knutpunkter.
- Skyltarna ska vara synliga och lättillgängliga i området.
- Informera om vad som händer i området.
- Var tydlig med hur man anmäler skadegörelse eller liknande.
- Informera om pågående brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Såsom nattvandringar eller grannsamverkan.
- Information och skyltning ska vara aktuell.
- Skyltar får inte skymmas av växtlighet.
- Skyltar ska vara väl upplysta.
- Stora skyltar kan behöva bygglov.

Områdesskylt (1)

En översiktlig karta av ett område som hjälper boende och besökare att orientera sig och hitta till olika platser i området.

Tänk på

- Placeras väl synliga i anslutning till området. Tänk på att folk kan komma från kollektivtrafik, parkeringsplatser och gångstråk.
- Placeras i en höjd så att både barn och vuxna enkelt kan läsa.

Fasadplakett (2)

Alla fastigheter som Rikshem äger och förvaltar ska ha fasadplaketter enligt Rikshems standard.

Tänk på

- Placera plaketterna utifrån fastighetens förutsättningar. I hörnet/hörnen av huen om möjligt.

Adressskylt (3)

Visar adresser i området och hur man hittar till dem.

Tänk på

- Placeras med hänsyn till hur besökare rör sig i området
- Adressskyltar på stolpe, som visar fler adresser ska peka åt rätt håll.

Nummerskylt

Skylt i anslutning till entrén och som visar gatunummer.

Tänk på

- Skylten ska kontrastera mot omgivande fasadfärg och vara väl upplyst.
- Långa huskroppar med flera entréer bör samskylltas från hushörnen.
- Ska med fördel kunna ses från håll och från sidan.

Tillfälliga skyltar

Exempelvis byggvepor och byggsyltar. Ett bra sätt för informationsspridning som stärker varumärket.

Tänk på

- Informera vid projekt, renovering eller nybyggnation. Skyltar på byggstaket och/eller byggnadsställningar.
- Var tydlig och informativ vid förändringar i området. Det skapar större förståelse bland de boende.
- Fönsterfoliera tomma lokaler/lägenheter. Det lockar nya intressenter och ser trevligare ut.

Lekplatsinformation

Alla lekplatser behöver skyltas med synlig info på central plats. Adress och GPS-koordinater ska framgå. Det underlättar för utryckningsfordon om något skulle hända på platsen.

Tänk på

- Placeras centralt utifrån förutsättningar. Vid grindpassage, fristående eller på ustning.
- Placeras i en höjd så att både barn och vuxna kan läsa.

Stråk och sittplatser

Stråk kan både vara formellt anlagda gångvägar och spontant skapade stigar (informella). Välanvända stråk ökar livet mellan husen och därmed tryggheten. Sträva efter att skapa trevliga gångvägar där man vill promenera till exempel genom att underlätta för hundägare.

Tänk på

- Gångstråk som uppstår spontant (informella stråk), kan omvandlas till formella stråk. Gör dessa mer tillgängliga. Du kan till exempel ta bort eller sänka befintlig kantsten mellan gångväg och gräsyta.
- Sätt upp belysning och skräpkorgar.

Informella stråk kan skapa små svårskötta ytor av exempelvis gräs. Dessa områden kan ibland inkluderas i närliggande planteringsytor. Välj helst de produkter som rekommenderas i denna handbok, men anpassa valen utifrån den utrustning som redan finns. Om fungerande utrustning behöver bytas ut, kanske den kan användas på en annan plats.

Skräpkorgar

Ett Rikshemområde ska vara helt, rent, tryggt och snyggt. Med strategiskt utplacerade skräpkorgar kan vi förebygga nedskräpning som bidrar till otrygghet.

Tänk på

- Skräpkorgar med perforerade sidor är mindre attraktiva för klotter
- Skräpkorgar med askkopp ska placeras på avstånd från områden med rökförbud så som entréer och lekplatser.
- Det finns skräpkorgar för hundbajspåsar att beställa.

Sittplatser

Strategiskt placerade sittplatser ger människor möjlighet att spendera mer tid på platsen. Det främjar nya möten och skapar en trivsamt och trygg miljö.

Tänk på

- Hårdgjorda ytor i anslutning till sittplatser ger bättre tillgänglighet. Ytan bör vara minst 1 meter bred. Rullstolar ska kunna placeras vid sittmöbeln eller bordssidan.
- Vänd sittplatsen mot något intressant att titta på. Vacker natur eller gångstråk.
- Ryggstöd är viktigt om sittplatsen används längre stunder. Placera bänken så att ryggen känns skyddad.
- Sittmöbler med armstöd gör det lättare att ta sig upp och ner. Till exempel för personer med nedsatt rörelseförmåga.
- Placera sittytor nära lekplatser, entréer eller där folk stannat länge.

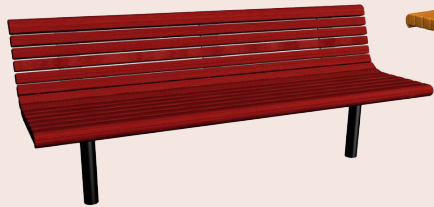
- Använd kollegors och boendes lokalkännedom för att hitta bra sittplatser.
- Soliga platser är ofta populära men komplettera gärna med sittplatser i skugga för varma dagar.

Beställ

Yarden soffa med ryggstöd

Kan gjutas i marken.
Finns även med armstöd.

Yarden parkbord

För mat eller pyssel.

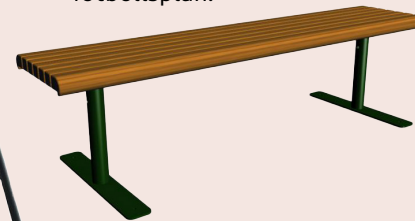
Imse-hammock

Uppskattas av både stora som små. En lekfull parksoffa där man kan gunga och umgås.

Yarden bänk utan arm- eller ryggstöd

Kan gjutas i marken. Passar som åskådarplatser vid t.ex. fotbollsplan.

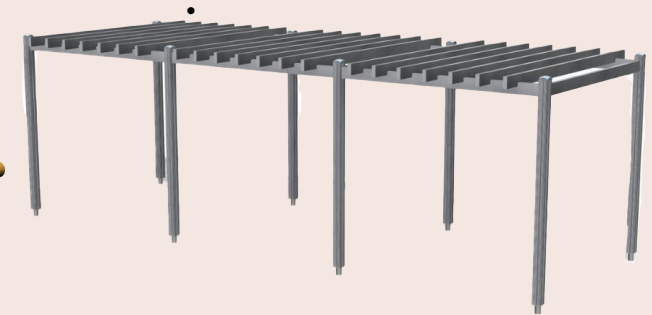
Yarden fåtölj

Placeras för sig själv eller gruppvis. Kan väljas med snurrfunktion.

Park-pergola

Kan ge känslan av ett rum i utemiljön. (Höjd: 2,4 m, längd: 7,2 m, bredd: 2,9 m)

Större möbelgrupper i olika nivåer

Kan kombineras och användas som åskådarplatser eller där större grupper hänger.

Chilla-dack,
stor sittpall

Chilla-gradang,
sittmödel i tre nivåer

Chilla-soffa med
sittplats på ryggstöd

Säkerhet

Utvändig säkerhet som galler, lås och vägbommar kan behövas i ett område. Men det bör inte skapa en känsla av att platsen är otrygg. Ett vanligt problem på bostadsgårdar är bil- och motortrafik. Men när vi begränsar trafiken måste vi se till att nödfordon, sjuktransporter och färdtjänst fortfarande kan komma fram utan problem.

Tänk på

- Stora stenar kan användas som naturliga hinder för personbilar. Men kan flyttas vid behov.
- Om det är nödvändigt kan vägbommar anordnas.
- Vägbommen kan till exempel vara lackad för att få ett estetiskt mer tilltalande uttryck.
- Undvik ”dubbla” skydd, exempelvis staket i häck, vilket försvårar skötseln.
- Stora urnor med blommor är vackra trafik hinder men kräver kontinuerlig skötsel.
- Välj okrossbart glas istället för galler.
- Integrera galler och lås i den övriga miljön.
- Om galler krävs bör det placeras innanför glaset.
- Fönsterfoliera tomma lokaler/lägenheter. Det kan locka nya intressenter och ser trevligare ut.

Utegym och sport

Utegym och idrottsplatser uppmuntra till motion och rörelse och ska vara en välkomnande miljö för alla, oavsett kön och ålder. Tänk på att även erbjuda ytor där man till exempel kan hoppa hopprep eller dansa.

Tänk på

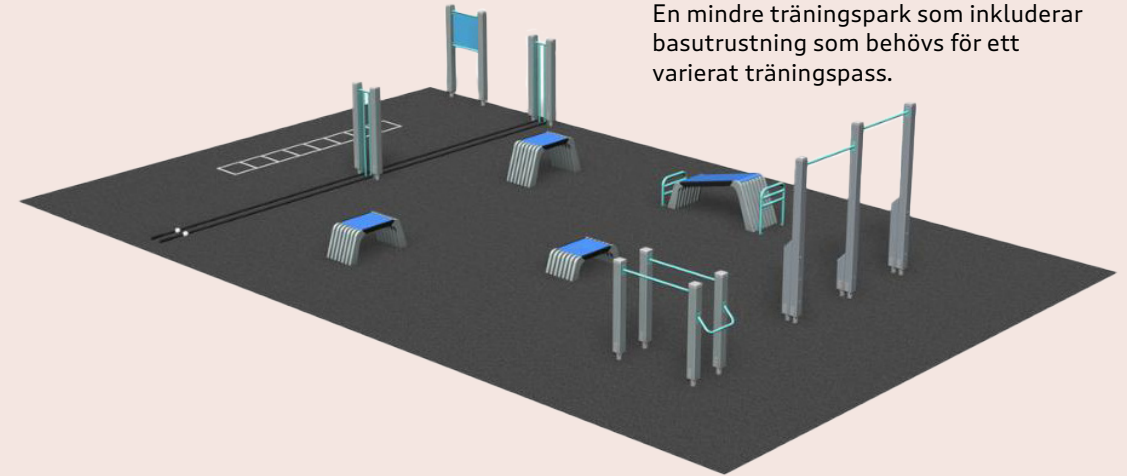
- Placera utegym nära motionsspår, i utkanten av bostadsområde eller i anslutning till större rekreationsområden.
- Utegym får gärna placeras nära lekplatser. Men det är viktigt med tydlig avgränsning eftersom det är olika säkerhetskrav.
- Komplettera aktivitetsplatser med sittplatser.
- Bollsporter som basket eller fotboll kan orsaka störande buller. Placera dessa med avstånd till bostäder.
- Bollplaner kan anläggas i samarbete med andra fastighetsägare och kommuner.

Betongplattor kan mixas och matchas med variation i både färg, form och struktur.

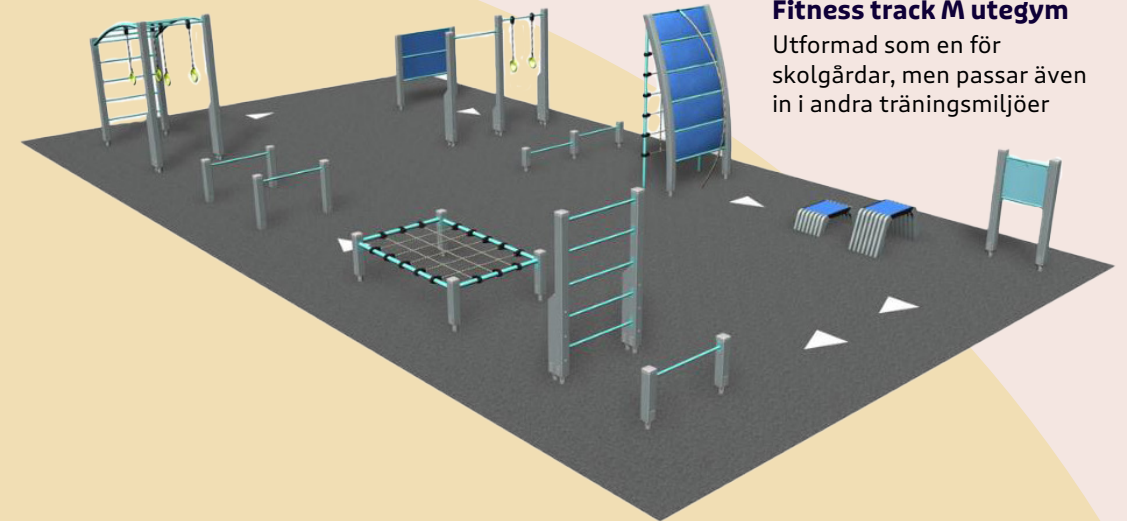
Fitness track S utegym

En mindre träningspark som inkluderar basutrustning som behövs för ett varierat träningspass.

Fitness track M utegym

Utformad som en för skolgårdar, men passar även in i andra träningsmiljöer

Uteplats (hyresgästens)

Välskötta uteplatser på markplan är en stor tillgång för området, men ställer extra krav på både hyresgäster och förvaltning.

Hyresgäster som inte sköter uteplatsen ska få tydlig information om detta. En skriftlig varning med slutdatum då briaterna ska vara fixade ska delas ut. Det finns besiktningsmallar och informationsbrev att använda. Om inga åtgärder vidtas ska en påminnelse skickas. I vissa fall kan Rikshem ombesörja åtgärder men då ska hyresgästen faktureras arbetet.

Tänk på

- Vilken sorts uteplatser är lämpligast i området? Trädäck och plattor kräver mindre skötsel från hyresgästen medans gräsytor fort kan se ovårdade ut.
- Var tydlig vid kontraktsskrivning. Vad förväntas hyresgästen sköta.
- Om möjligt, se till att utrustning som till exempel gräsklippare finns att låna.
- Gräsytor i öst, väst och syd är mest lättskötta. Gräsytor i norrläge ser lätt ovårdade ut.
- Vid nyplantering bör Rikshem ansvara för etableringsskötsel under minst två år.

Staket och avskärmare

Använd en staketpolicy som är anpassad till fastigheten eller området. Policyn ska tydligt beskriva hur staketen ska se ut och vem som skriftligen godkänner nya staket.

Tänk på

- Skapa en staketpolicy med godkända modeller som beskriver färg, form, höjd, längd och underhållskrav. Bifoga foton eller ritningar.
- Rekommenderad höjd för staket är 90 cm och maxhöjd är 110 cm.
- Kontrollera om bygglov krävs.
- Var tydlig med regler för montering av avskärmare, oavsett om de är fristående eller monterade på fasaden. Tänk på att avskärmare på fasaden kan skada den vid kraftig vind.

Buskar

Buskar som tomtavgränsare bidrar till en grön boendemiljö. Rätt val av buskar medför en relativt liten skötselinsats när växterna väl etablerat sig. Friväxande buskar med tätt grenverk, exempelvis olika typer av Spirea, lämpar sig bra för ändamålet. De är tåliga och kan återhämta sig bra genom föryngringsbeskrning.

Tänk på

- Formklippta häckar kräver större ytor och arbetsinsats. Undvik om möjligt dessa där hyresgästen ansvarar.
- Häckar fungerar mer som en visuell än en fysisk barriär.

Björkspirea

Växtmaterial

Växter är en viktig del av utemiljön. Det är vackert, trivsamt och bidrar till den biologiska mångfalden, pollinering och naturlig vattenreglering. Det kan också bidra till ett bättre lokalklimat då grönska kan sänka temperaturen lokalt under varma perioder och rena luften. Kanske kan hyresgästerna vara med och plantera?

Tänk på

- Giftigt växtmaterial får inte användas.
- Undvik träd och buskar med bär eller frukt intill hårdgjorda ytor och parkeringar.
- Växtligheten får inte skymmer sikten.
- Välj växter utifrån klimatzon.
- Klatterväxter kan skada fasaden. Använd en spaljé med distander som håller växten borta från väggen.
- En variation av sorter minskar risken att hela växtbestånd slås ut av sjukdomar.

Gräs och marktäckare

Öppna gräsytor kan vara mångsidiga och passar ofta bra för olika aktiviteter. Traditionella gräsmattor behöver dock klippas regelbundet och främjar inte biologisk mångfald. Små gräsytor vid till exempel parkeringsplatser eller entréer kan vara särskilt knepiga att sköta.

Ett bra alternativ till gräsmattor är blommande marktäckare. De kräver minimal skötsel och bidrar till större artrikedom och variation i våra områden.

Marktäckare är fleråriga låga växter (max 50cm), som likt en matta kan täcka stora områden. Bra marktäckare är funkia och myskmadra.

Biologisk mångfald

Polinatörer så som bin och fjärilar är viktiga för ekosystemet. Genom att plantera blommor som lockar dessa insekter kan vi hjälpa till att skydda den biologiska mångfalden och djurs naturliga livsmiljöer. Bra växtval är till exempel buddleja, kaprifol, lavendel, kantnepeta, trädgårdsnäva eller blommande kryddväxter som timjan och salvia.

Tänk på

- Planter tätt och välj 1–4 sorter i varje grupp – mindre yta, färre sorter.
- Lägg till lökar för mer variation om det behövs.
- Plantera på avgränsade ytor då de snabbt sprider sig

Insektshotell, fågelholkar mm

Djur och insekter är en viktig del i våra bostadsområden. Inslag för att främja detta kan exempelvis vara insektshotell och fågelholkar.

Tänk på

- Placera holkar och djurbon skyddat för skadegörelse.
- Inga fågelholkar ovanför hårdgjorda ytor, det kan bli smutsigt.
- Låt delar av bostadsgården vara lite vildvuxen, det gynnar djurlivet.
- Informera om naturvårdssatsningar i området dess fördelar.
- Använd framtagna informationsskyltar.
- Placera installationer för insekter nära blommande växter.
-
- Undvik, ur allergisynpunkt, starkt doftande buskar i närhet av lekplatser, sittplatser, fönster och entréer.
- Undvik höga och täta buskar på stora ytor. De kan minska överblickbarheten och därmed tryggheten.

Träd

Träd som björk och al har rötter som kan tränga in i dränering och ledningar vilket kan orsaka stora skador. Träd som inte har en bra växtmiljö får ofta ytliga röttersom kan förstöra stenplattor och asfalt samt utgör snubbelrisk.

Tänk på

- Ta reda på trädets slutstorlek och behov av skötsel.
- Undvik träd med bär och frukt intill hårdgjorda ytor och parkerade bilar.
- Undvik träd med kraftiga rötter nära hus.
- Placera aldrig ett träd närmre ett hus än dess beräknade sluthöjd.
- Blanda olika sorters träd för att sprida riskerna vid sjukdom.
- Skydda nyplanterade träd med stamskydd mot vilt.

Pärlbuske, liten buske utan frukt/bär som passar i samtliga regioner.

Buskar

Buskar och häckar utgör mellanskiktet i utemiljön. Det finns ett stort utbud, från buskträd till marktäckare. Välj buskar baserat på användningsområde, lokalklimat och skötselbehov. Friväxande buskar kan skapa vackra och lättskötta häckar, medan formklippta häckar passar där utrymmet är begränsat.

Tänk på

- Ta reda på buskens slutstorlek och behov av skötsel.
- Friväxande buskar kräver mindre underhåll än formklippta.
- Blanda olika sorters buskar för att sprida riskerna vid sjukdom.

Jättedaggkåpa, blomsterfunkia och trädgårdsnäva

Perenner, fleråriga växter

Perenner är lättskötta och passar i rabatter och planteringar tillsammans med låga buskväxter och lökar. Perenner vissnar på hösten men kommer upp varje vår igen. Exempel på perenner är trädgårdsnäva, aster, jättedaggkåpa och plymspirea.

Tänk på

- Blanda olika sorters perenner för att sprida riskerna vid sjukdom.
- Jorden bör vara väl-dränerad.
- Kan planteras från vår till höst.
- Rensa bort allt oräs (inklusive rötter) och plantera i grupper om 3-5 plantor.
- Välj olika sorter i matchande färger.
- Välj arter med olika blomningstider, se förslag på i Växtlistan.

Snödroppar, rådjurssäkra lökväxter.

Sommarblommor (ettåriga)

Sommarblommor som vallmo, pensé och ringblomma är ett vackert komplement i utemiljön. Plantera i stora krukor, urnor och odlingskärl. Odling i rabatter behöver regelbundet vattnas och rensas från ogräs.

Tänk på

- Plantera sommarblommor som en aktivitet tillsammans med de boende.
- Använd stora krukor, urnor och odlingskärl och placera dem i ntill entréer eller för att begränsa biltrafik.
- Sommarblommor överlever inte vintern.

Lökväxter

Lökväxter förlänger växtsäsongen med blommor som kommer tidigt på våren. Lökväxter som planteras med marktäckande perenner behövs ingen rensning av nedvisnade blad och väldigt lite underhåll.

Tänk på

- Plantera lökar i grupper om minst 15-20 stycken.
- Låt annan växter dölja visnade blad.
- Använd "rådjurssäkra" lökar där rådjur finns.
- De flesta lökar återkommer varje år. Låt dem vara kvar i jorden efter blomningen och plantera nya vid behov.

Kontakt

Vi välkomnar gärna goda exempel på lösningar och innovationer som vi kan sprida vidare inom bolaget. Kontakta gärna oss på hållbarhetsavdelningen om du har idéer eller frågor kring utemiljöhandboken. Tillsammans hjälper vi varandra att lyckas.

Mejl: hallbarhet@rikshem.se

rikshem

Rikshem AB
Box 307, 101 26 Stockholm
Växel: 010-70 99 200
rikshem.se